

नसरीनची गुप्त शाळा

अफगाणिस्तानमधील सत्यकथा

लेखिका: जेनिएट विंटर

मराठीत: प्रभाकर नानावटी

छोट्या नसरीनचे आई-वडील अचानकपणे एके दिवशी नाहिसे झाल्या दिवसापासून तिने तोंडावाटे एकही शब्द उच्चारले नव्हते.

शेवटी वैतागून तिच्या आजीने तिला मुलींसाठी गुप्तपणे चालवत असलेल्या एका शाळेत पाठवण्याचा धोका पत्करला. एक निष्ठावंत शिक्षिका, एक नवीन मैत्रीण व यानंतर तिच्या समोरची पुस्तकांची अजब दुनिया नसरीनला तिच्या दुःखातून बाहेर काढू शकतील का?

अफगाणिस्तानमध्ये प्रत्यक्ष घडलेल्या एका सत्यकथेवर आधारलेल्या या प्रेरणादायी कथेचे हे पुस्तक, पुस्तकांचा आयुष्यावर होणारा प्रभाव व व मनापासून दाखवलेले प्रेम दुःखावर कसे काय फुंकर घालू शकते याचा पुन्हा एकदा वाचकांना प्रत्यय देईल.

अफगाणिस्तानमधील
धैर्यशाली महिलांना
व
तेथील मुलींना समर्पित

लेखिकेचे मनोगत

दि ग्लोबल फंड फॉर चिल्ड्रन ही स्वयं सेवी संघटना जगभरातील मुलांसाठी कार्य करते. त्यांच्याच एका प्रकल्पाचा भाग असलेल्या अफगाणिस्तानमधील सत्यकथेवर पुस्तक लिहिण्याची विनंती त्यांनी मला केली. मला याबद्दल जास्त उत्सुकता होती. अफगाणिस्तानच्या या गुप्तपणे चालवलेल्या शाळेची ही कथा होती. 1996-2001च्या दरम्यान तालिबानच्या हल्याच्या भीतीमुळे ही शाळा गुप्तपणे चालवली जात होती व प्रसिद्धी न करण्याच्या अटीवर या संस्थेने देणगी घेतली होती.

तालिबानच्या दहशती कारवाईपुर्वी अफगाणिस्तानात

- 70 टक्के मुली शालेत जात होत्या
- 40 टक्के महिला डॉक्टर्स तेथे होत्या,
- 50 टक्के महिला प्रध्यापक काबूल विद्यापीठात शिकवत होत्या .

तालिबानच्या हल्ल्यामुळे

- मुलींचे शालेय व कॉलेजमधील शिक्षण थांबले.
- महिलांना घराबाहेर पडून नोकरी करणे अशक्य झाले.
- पुरुष जोडीदार असल्याशिवाय महिलांना घराबाहेर पडणे शक्य नव्हते.
- महिलांना बुरख्याची सक्ती करण्यात आली.
- घरात कुठल्याही प्रकारच्या मौजमजा, पतंग उडवणे, गाणे, कला, इत्यादींवर बंदी घालण्यात आली. पुरातन काळातील बुद्धाच्या मूर्ती फोडण्यात आल्या. लोक परांगदा झाले. शाळांच्यावर बाँब हल्ले झाले. शाळा बंद पाडल्या. शिक्षकांना मारहाण झाली. शाळेत जाणाऱ्या मुलींना मारहाण व त्रास देवू लागले.

तरीसुद्धा काही मुली व त्यांचे पालक शाळेत जावून शिकण्याचे धाडस करू लागले. या धाडसाला पर्याय नाही.

माझी नात, नसरीन, माझ्याबरोबर अफगाणिस्तान-
मधील हेरत या पुरातन शहरात राहते.

शिक्षण, कला व संगीत यासाठी हे शहर प्रसिद्ध होते.

एके दिवशी या शहरात सैनिक आले व सगळे
काही बदलले.

कला, संगीत व शिक्षण नाहिसे झाले.

शहरभर काळे ढग पसरले.

बिचारी नसरीन दिवसभर घरीच बसत होती. कारण मुलींना शाळेत जाण्यास बंदी घातलेली होती. तालिबानच्या सैनिकांना माझ्यासारखे व माझ्या मुलीसारखे लहान असताना मुली शिकून जगाला ओळखणे नकोसे होते.

एकदा रात्री तालिबानी सैनिक आमच्या घरी
आले.

आणि काही स्पष्टीकरण न देता माझ्या मुलाला
पकडून घेऊन गेले.

आम्ही भरपूर दिवस तो परत यायची वाट बघत
होतो.

शेवटी नसरीनची आई कंटाळून एके दिवशी
नसरीनच्या वडिलांना शोधण्यासाठी बाहेर पडली.
खरे पाहता महिला व मुलींना बाहेर रस्त्यावर एकटे
जाण्यास मज्जाव होता.

अनेक पौर्णिमा आल्या आणि गेल्या.

मी व नसरीन खिडकीत बसून त्यांची परत येण्याची वाट
पाहत होतो.

नसरीन कधीच एकही शब्द बोलली नाही. कधी हसली नाही.
फक्त खिडकीत बसून आपल्या आई बाबांची ती वाट बघत होती.
मला काही तरी करायला हवे होते.

आमच्या शहरात, मुलींच्यासाठी म्हणून जवळच्या एका गल्लीत, ग्रीन गेटच्या मागे एक गुप्त शाळा चालवली जात आहे असे कुठून तरी मला माहिती मिळाली.

नसरीनला शाळेत घालण्याची मला तीव्र इच्छा होती.

माझ्याप्रमाणे तिनेसुद्धा शिकावे, जगाची माहिती करून घ्यावी असे वाटत होते. तिने पुन्हा एकदा बोलत रहावे असे वाटत होते.

मग एके दिवशी मी आणि नसरीन जवळच्या
गल्लीतील ग्रीन गेटच्या मागे लपत छपत गेलो.
सुदैवाने एकाही सैनिकाने आम्हाला पाहिले नाही.

मी हळूच दरवाज्यावर थाप मारली. शिक्षिकेने
दरवाजा उघडला. आम्ही क्षणभरात आत घुसलो.

आम्ही वरांड्यातून शाळेच्या वर्गात गेलो.

ती खोली मुलींनी भरलेली होती.

नसरीन वर्गाच्या मागच्या बाजूस जाऊन बसली.
ओह, अल्ला, जग पाहण्यासाठी तिचे डोळे उघडू दे.
मी तेथेच अल्लाची दुवा मागितली.

नसरीन वर्गातील इतर कुठल्याही मुलीशी
बोलली नाही.

तिच्या शिक्षिकेशी बोलली नाही.

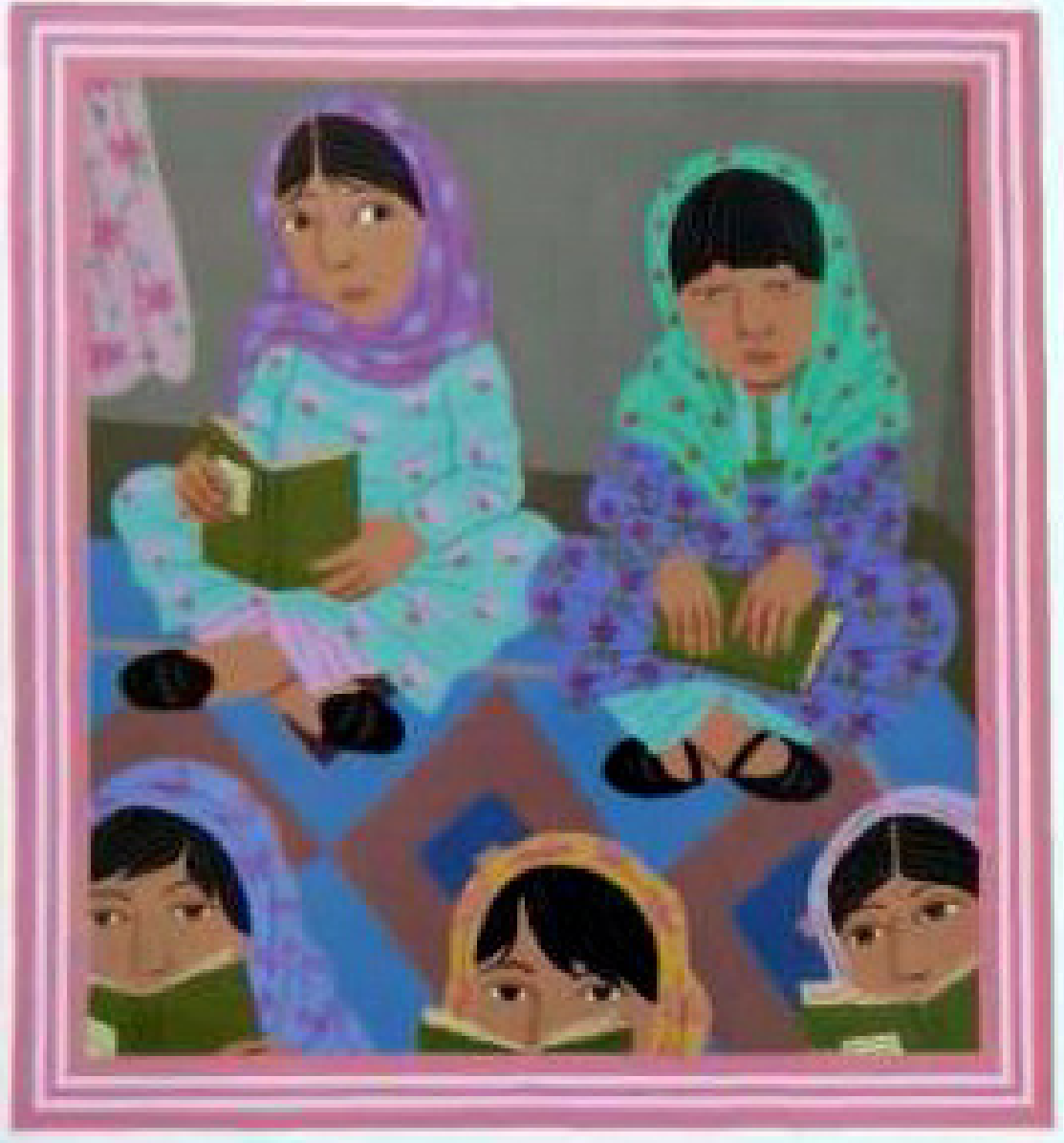
घरीसुद्धा एकदम चुपचाप होती.

माझ्या माहितीप्रमाणे शाळेच्या गेटच्या आत
घुसण्यासाठी सैनिक कसोशीने प्रयत्न करत होते.

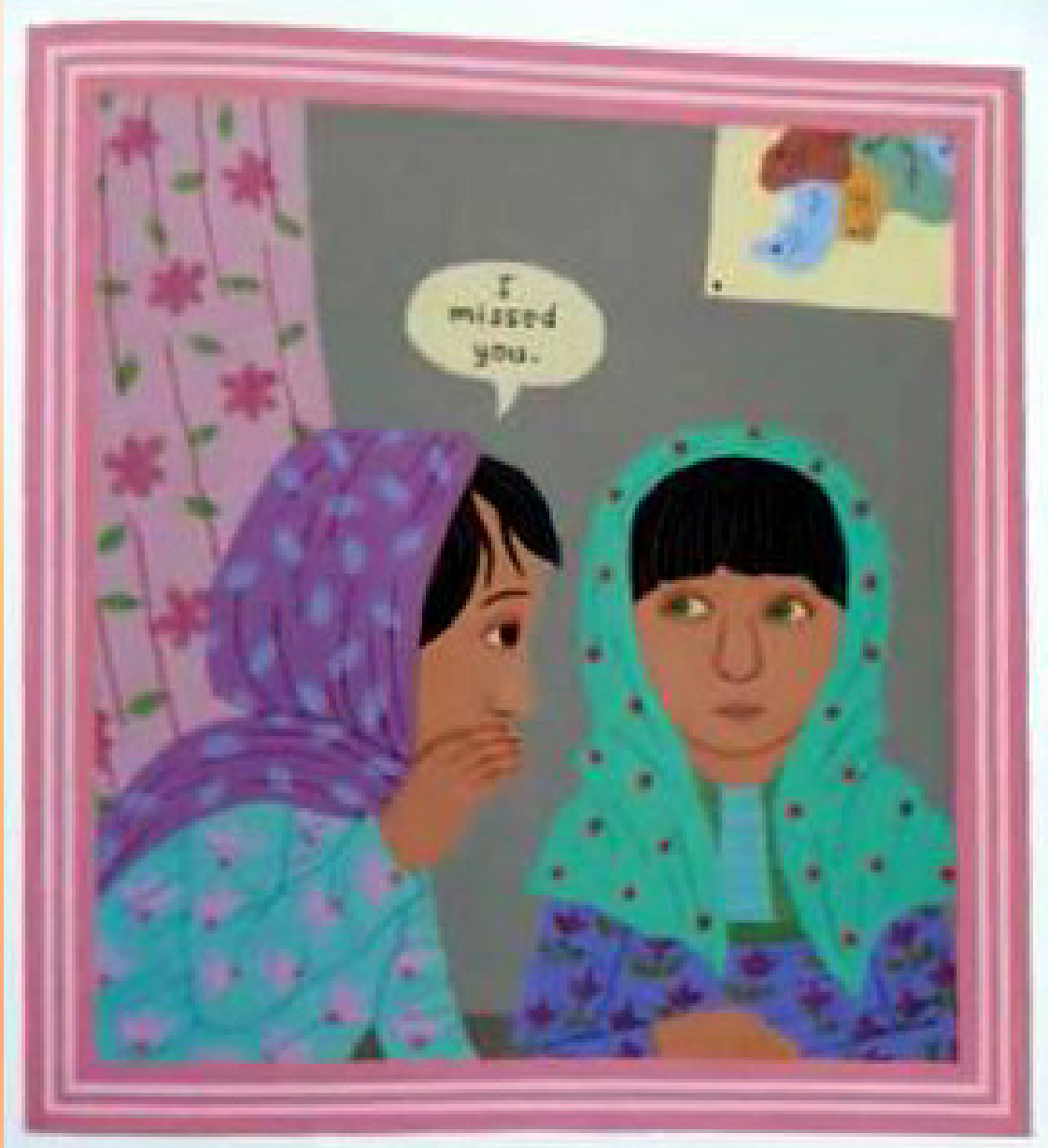
परंतु आतल्या खोलीत काही मुली कुराण वाचत बसलेले त्यांना दिसले. कुराण वाचायला परवानगी होती. सर्व मुलींनी सैनिकांची धाड पडायच्या अगोदर हातातील पठ्यपुस्तकं लपवून ठेवले होते. सैनिकांना त्या हातोहात फसवत होत्या.

त्यातील एक मुलगी – तिचे नाव मीना –
नसरीनच्या शेजारी नेहमीच बसत होती. नसरीन
तिच्याशी एकही शब्द बोलली नव्हती. मुली
शिकत असताना नसरीन एकटीच स्वतःच्या
जगात हरवून जात होती.

हिवाळ्याच्या मोठ्या सुट्टीत मी आणि नसरीन आगीच्या समोर बसत होतो. माझे नातेवाईक जितके शक्य होईल तितके अन्न पदार्थ व जळाऊ लाकूड आणून देत होते. नसरीन तिच्या आईला आणि मी माझ्या मुलाला विसरू शकत नव्हतो. त्यांना काय झाले असेल, हे कधी आम्हाला समजेल का?

नसरीन शाळेतून परत येताना मीना तिच्या
कानात काहीतरी कुजबुजली.

आणि नसरीन तिला प्रत्युत्तर दिली.

आई नाहिशी झाल्यानंतर पहिल्यांदाच ती
कुणाबरोबर तरी तोंड उघडून बोलत होती.
मीनासमोर तिने आपले हृदय मोकळे केले.

वडिलांना पकडून नेल्यानंतर ती पहिल्यांदाच हसत होती.

शेवटी हळू हळू लिहायला, वाचायला, बेरीज,
वजाबाकी करायला ती शिकली.

रोज रात्री ती मला नवीन काय शिकली
याबद्दल सांगत होती.

त्या छोट्या खोलीमधील जग ओळखण्यासाठीची
खिडकी उघडली.

तिने शाळेत इतिहास काळातील कलाकार,
लेखक, तज्ञ व तत्वज्ञ यांच्याबद्दल शिकली.

हेरात शहराला सुंदर बनवण्यात या सगळ्यांचा वाटा होता.

नसरीनला आता एकाकीपणा जाणवत नव्हता.
तिच्याजवळचे ज्ञान तिला कायम पुरणारे
होते. एका मैत्रिणीसारखे ते तिच्याबरोबर
राहणार होते.

ती आता काळ्या ढगांच्या पलीकडील निळा
आकाश बघू शकत होती.

माझ्यापुरते विचार केल्यास माझे मन आता शांत झाले आहे.
माझा मुलगा व त्याची बायको परत येण्याची मी वाट पाहणार
आहे.

तालीबानचे सैनिक माझ्या नातीच्या (ज्ञानाची) खिडकी
कधीच बंद करू शकणार नाहीत, याची मला खात्री आहे.

जियानेट विंटर न्यूयॉर्क शहरात राहते. तिने लहान मुलांसाठी सत्य घटनांवरून पुस्तक लिहिली, चित्र काढली. *ममा, वंगारीज ट्रीज ऑफ पीस* आणि *दि लायब्ररियन ऑफ बास्रा* ही तिची गाजलेली पुस्तकं आहेत. तिच्या कित्येक पुस्तकांना पुरस्कार मिळालेले आहेत.

दि ग्लोबल फंड फॉर चिल्ड्रन

(www.globalfundforchildren.org)

ही एक स्वयं सेवी संघटना असून
जगभरातल्या बालकांच्या व युवक –
युवतींच्या स्वाभिमानासाठी कार्य करत
आहे.

ही संघटना बालकांसाठी व युवकांसाठी
कार्य करत असलेल्या वंचित गटांच्या
नाविन्यपूर्ण प्रकल्पांसाठी सर्वतोपरी
मदत करते.